

Læreplan i næringslivsøkonomi - programfag i utdanningsprogram for studiespesialisering

Fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 23. juni 2016 etter delegasjon i brev av 13. september 2013 fra Kunnskapsdepartementet med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-4 første ledd.

Gjelder fra 01.08.2016

Formål

Lokale og nasjonale ressurser har gjennom tidene gitt grunnlag for livsopphold og næringsvirksomhet. For samfunnet blir individets evne til å utnytte disse ressursene, samt evne til omstilling og nyskaping viktig. Kunnskap om hvordan vi utnytter ressursene våre er en viktig del av vår historie og kulturarv, og et formål med faget er å bruke denne kunnskapen til å få innsikt i hvordan bærekraftige virksomheter kan skapes og drives.

Programfaget næringslivsøkonomi skal bidra til å utvikle kompetanse i økonomistyring, bedriftsledelse og organisering som forutsetning for effektiv ressursforvaltning. Programfaget skal også bidra til forståelse for samspillet mellom økonomi, miljø og teknologi og fremme markedstilpasning, investering og produksjon i tråd med prinsipper for bærekraftig utvikling. Programfaget skal bidra til å gi innsikt i hvilke konsekvenser strukturendringer og økt globalisering kan ha for enkeltmennesker og bedrifter, og hva dette kan bety for Norges rolle i internasjonal økonomi.

Opplæringen i næringslivsøkonomi skal være allmenndannende, studieforberedende og yrkesrettet. Den skal bidra til å øke kompetansen om hvordan en virksomhet drives og utvikles og øke forståelsen for etiske og miljømessige konsekvenser ved næringsvirksomhet. Et formål er å gi innsikt i bedriftens arbeidsoppgaver og beslutningsprosesser og gi grunnlag for å forstå den rollen private og offentlige bedrifter og organisasjoner spiller i samfunnet. Opplæringen i næringslivsøkonomi skal bidra til at den enkelte kan se næringslivets utvikling i et historisk og internasjonalt perspektiv. Videre skal opplæringen stimulere til nysgjerrighet, kreativitet og evne til samarbeid, initiativ, refleksjon og analytisk og helhetlig tenkning.

Opplæringen skal legge til rette for bruk av ulike læringsarenaer som kan gi både en teoretisk og praktisk tilnærming til faget og stimulere til kontakt og samarbeid med arbeids- og næringsliv. Læringsarbeidet må legge til rette for varierte arbeidsformer og hensiktsmessig bruk av IKT-baserte verktøy. Videre skal opplæringen oppøve evne til bevisst og selvstendig tenking i møte med ulike typer av kilder og slik bidra til å stimulere læringsviljen og motivere til videre studier, arbeid og livslang læring.

Struktur

Næringslivsøkonomi består av to programfag: økonomistyring og økonomi og ledelse. Økonomi og ledelse bygger på økonomistyring.

Programfaget er strukturert i hovedområder som det er formulert kompetansemål for. Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng.

Oversikt over hovedområdene:

Programfag	Hovedområder		
Økonomistyring	Næringsliv og samfunn	Økonomistyring	Etikk og miljø
Økonomi og ledelse	Bedrift og samfunn	Markedstilpasning og produksjons-planlegging	Organisasjon og ledelse

Hovedområder

Økonomistyring

Næringsliv og samfunn

Hovedområdet dreier seg om næringsutvikling i Norge i et historisk perspektiv og sentrale trekk ved dagens næringsliv. Aktiviteter og problemstillinger som er felles for de fleste bedrifter, er sentralt. Hovedområdet handler videre om hvordan utnytting av ressurser kan gi grunnlag for næringsvirksomhet og interessekonflikter.

Økonomistyring

Hovedområdet dreier seg om å føre og avslutte regnskap, beregne og analysere nøkkeltall, sette opp kalkyler, budsjetter og foreta budsjettkontroll. Det handler om sentrale begreper og sammenhenger knyttet til resultat- og balanseberegning, og hvordan bedriftens regnskap settes opp etter gjeldende regelverk. Bruk av digitale verktøy er sentralt. Kildebruk og kildekritikk inngår i hovedområdet.

Etikk og miljø

Hovedområdet dreier seg om etiske dilemmaer og utfordringer i regnskapsarbeidet i en bedrift. Det handler også om revisors rolle i dette arbeidet. Videre handler det om miljørapportering og miljøtiltak.

Økonomi og ledelse

Bedrift og samfunn

Hovedområdet handler om bedriftens samfunnsansvar, årsaker til avvik mellom bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet, interessekonflikter og konsekvenser av globalisering.

Markedstilpasning og produksjonsplanlegging

Hovedområdet dreier seg om forholdet mellom en bedrifts tilpasning av produksjonen til markedet og bedret lønnsomhet. Bruk av økonomiske analyser som grunnlag for strategiske beslutninger står sentralt. Kildebruk og kildekritikk inngår i hovedområdet.

Organisasjon og ledelse

Hovedområdet handler om organisasjonsstrukturer, ledelse, kompetanseutvikling og organisasjonslæring. Det dreier seg også om bedriftens møte med ulike kulturer. Krav til HMS-arbeid og arbeidsmiljø inngår også.

Timetall

Timetallet er oppgitt i 60-minutters enheter:

Økonomistyring: 140 årstimer

Økonomi og ledelse: 140 årstimer

Grunnleggende ferdigheter

Grunnleggende ferdigheter er integrert i kompetansemålene der hvor de bidrar til utvikling av og er en del av fagkompetansen. I næringslivsøkonomi forstås grunnleggende ferdigheter slik:

Muntlige ferdigheter i næringslivsøkonomi innebærer å tilpasse språkbruken til målgruppe og situasjon. Det betyr å kunne kommunisere internt i bedriften og i forhold til eksterne samarbeidspartnere. Det innebærer å diskutere faglige problemstillinger, gi uttrykk for egne meninger, stille kritiske spørsmål og argumentere.

Å kunne skrive i næringslivsøkonomi innebærer å beskrive, forklare, vurdere og drøfte faglige temaer med sikker og korrekt språkbruk. Videre vil det si å dokumentere arbeidsprosesser som ledd i virksomheters kvalitetssikrings- og utviklingsarbeid. Det betyr også å argumentere logisk og framstille en sak klart og presist.

Å kunne lese i næringslivsøkonomi innebærer å håndtere store mengder informasjon. Det vil si å forstå fagtekster og holde seg oppdatert i faget. Videre betyr det å trekke informasjon ut fra regnskap, revisjonsrapporter, tabeller og grafiske framstillinger og vurdere troverdigheten av utsagn og kilder.

Å kunne regne i næringslivsøkonomi innebærer å utføre økonomiske beregninger og lage tabeller og grafer. Det betyr å føre og avslutte regnskaper og sette opp budsjetter og kalkyler. Videre betyr det å beregne og vurdere avvik. Det vil også si å gjøre hensiktsmessige overslag og vurdere rimeligheten av svar.

Digitale ferdigheter i næringslivsøkonomi innebærer å bruke IKT i økonomiske beregninger. Det innebærer også bruk av tekstbehandlingsprogrammer, Internett, presentasjonsverktøy og beherske digital kildehenvisning.

Kompetansemål

Økonomistyring

Næringsliv og samfunn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for hovedtrekk i næringsutvikling i Norge og forklare årsaker til strukturendringer i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv
- gjøre rede for hva innovasjon og entreprenørskap betyr for verdiskaping og sysselsetting i dagens samfunn
- beskrive bedrifter med hensyn til næringstilknytning, foretaksform, interesser, mål, arbeidsbetingelser og støtte- og hovedaktiviteter
- gjøre rede for hvordan lokale ressurser gir grunnlag for næringsvirksomhet og vurdere eventuelle interessekonflikter i forbindelse med ressursbruk

Økonomistyring

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke digitale verktøy i økonomiske beregninger
- innhente, vurdere og bruke kilder på en relevant og etterprøvbar måte
- føre og avslutte regnskap for ulike forretningstilfeller i handels- og servicebedrifter og foreta årsoppgjørdisposisjoner i samsvar med gjeldende regelverk
- utarbeide resultat- og balanserapporter for småforetak i samsvar med gjeldende regelverk
- beregne aktuelle nøkkeltall
- vurdere lønnsomhet, likviditet og finansiering
- utarbeide produktkalkyler for handels- og servicebedrifter og begrunne valg av metode
- forklare hvordan budsjettering inngår i økonomistyringen
- utarbeide og vurdere resultat- og likviditetsbudsjett for handels- og servicebedrifter
- foreta budsjettkontroll og vurdere avvik
- gjøre rede for hvordan profesjonelle administrative IKT-baserte verktøy kan brukes i økonomistyringen

Etikk og miljø

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for etiske dilemmaer og utfordringer i regnskapsarbeidet
- gjøre rede for krav som stilles til autorisasjon i forbindelse med regnskapsføring
- gjøre rede for gjeldende regelverk knyttet til revisjon og revisors rolle i en bedrift
- gjøre rede for regnskapslovens krav til miljørapportering
- presentere og vurdere miljøtiltakene i en miljøsertifisert bedrift

Økonomi og ledelse

Bedrift og samfunn

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- drøfte bedrifters samfunnsansvar og gjøre rede for hvordan bedrifter integrerer samfunnsansvar i beslutningsgrunnlaget
- gjøre rede for årsaker til at det kan oppstå avvik mellom bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet
- gjøre rede for interessegrupper og drøfte hva som kan utløse interessekonflikter ved fastsettelse av bedrifters mål
- gjøre rede for konsekvenser av den økonomiske globaliseringen og vurdere hva denne kan bety for enkeltmennesker, bedrifter og samfunn

Markedstilpasning og produksjonsplanlegging

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- presentere bedriftsøkonomiske problemstillinger ved bruk av teoretiske modeller og vurdere modellenes muligheter og begrensninger
- innhente, vurdere og bruke kilder på en relevant og etterprøvbar måte
- gjøre rede for ulike kostnadstyper og hvordan de varierer med aktivitetsnivået i en bedrift
- gjøre rede for forhold som påvirker etterspørselen etter et produkt og forklare sammenhengen mellom priselastisitet og grenseinntekt
- bestemme optimal markedstilpasning og gjøre rede for hva som skjer når forutsetningene endres
- gjøre rede for konkurransesituasjonen ved ulike markedsformer
- forklare prisdifferensiering og beregne resultat ved bruk av prisdifferensiering som markedsstrategi

- utarbeide dekningspunktanalyser og vurdere aktuelle tallstørrelser som grunnlag for å bedre lønnsomheten
- beregne og vurdere valg av produkter ved en knapp produksjonsfaktor
- utarbeide investeringsanalyser, vurdere risiko, bedriftsøkonomisk lønnsomhet og samfunnsmessige virkninger av ulike alternativer
- budsjettere kapitalbehovet for investeringsprosjekter
- beregne finansieringskostnader, utarbeide forslag til finansiering av ulike prosjekter og begrunne valg av alternativer

Organisasjon og ledelse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for ledelse som funksjon og vurdere hvordan ulike måter å utøve lederskap på kan påvirke arbeidsmiljø, bedriftskultur og effektivitet
- utarbeide en hensiktsmessig organisasjonsplan
- gjøre rede for hvordan bedrifter kan øke endringsberedskapen gjennom kompetanseutvikling og organisasjonslæring
- diskutere hvilke utfordringer en bedrift kan ha i møte med ulike kulturer
- gjøre rede for krav som stilles til HMS-arbeid i en bedrift og for hva som kjennetegner et godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø

Vurdering

Bestemmelser for sluttvurdering:

Standpunktvurdering

Programfag	Ordning
Økonomistyring	Elevene skal ha standpunktkarakter.
Økonomi og ledelse	Elevene skal ha standpunktkarakter.

Eksamen for elever

Programfag	Ordning
Økonomistyring	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eller muntlig-praktisk eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig-praktisk eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.
Økonomi og ledelse	Elevene kan trekkes ut til skriftlig eller muntlig-praktisk eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt. Muntlig-praktisk eksamen blir utarbeidet og sensurert lokalt.

Eksamen for privatister

Programfag	Ordning
Økonomistyring	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.
Økonomi og ledelse	Privatistene skal opp til skriftlig eksamen. Skriftlig eksamen blir utarbeidet og sensurert sentralt.

De generelle bestemmelsene om vurdering er fastsatt i forskrift til opplæringslova.